

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo
postmottak@kud.dep.no

Oslo, 31.12.2017

Høringssvar til forslag til ny lov om tros- og livssynssamfunn

Prinsipielt om støtte til tros- og livssynssamfunn

Mange av våre medlemmer er i utgangspunktet kritiske til at staten skal støtte organisert virksomhet knyttet til tro og religion. Vi ønsker en utvikling mot et sekulært samfunn, hvor religion og tro er en privatsak og finansieres av egne midler. Dette bør etter vår oppfatning være det langsiktige målet med offentlig lovverk og økonomisk styring.

Dagens støtteordninger, som også foreslås videreført i den nye loven, mener vi er en *refusjonsordning* som sikrer at borgernes innbetalte skattemidler ikke brukes til finansiering av tros- og livssynssamfunn de selv ikke er medlem av – eller stiller seg kritiske til. Etter vår mening er det en viktig forståelse av menneskerettighetene at ingen skal bidra til finansiering av tros- og livssynsaktiviteter man selv tar avstand fra.

Vi ser at det kan være riktig av rettferdighetsgrunner å behandle tros- og livssynssamfunn under samme lovverk. Vi ser det hensiktsmessige i å sørge for økonomisk likebehandling, og merker oss at departementet ønsker seg å sikre kontroll med at midlene ikke disponeres til virksomhet som strider mot grunnleggende menneskerettigheter som ytringsfrihet, likestilling og demokratiske prinsipper.

Det er en utfordring å behandle trossamfunn og sekulære organisasjoner i en lov.

Slik vi ser det har trossamfunn som formål å dyrke virksomhet basert på forestillinger og virkelighetsoppfatning basert på tusenårgamle myter som i varierende grad avviker fra det vi i dag vet fra moderne vitenskap og forskning. De sekulære organisasjonene arbeider på sin side med frigjøring fra disse forestillingene ut ifra humanistiske motiver og etikk.

Derfor vil det være den økonomiske likebehandlingen som blir hovedsaken i ny lov, samt ivaretagelse av lovlighet og menneskerettigheter i organisasjonenes arbeid.

Felles krav og betingelser

Utgangspunktet for lovgivningen er etter vårt syn:

Et tros- eller livssynssamfunn med rett til støtte er en medlemsorganisasjon med et gitt formulert livssyn og formål. Samfunnet definerer selv sitt formål og sitt livssynsgrunnlag. For å være berettiget til støtte må organisasjonen forplikte seg til å overholde Norges lover, og slutte seg til grunnleggende menneskerettigheter som ytringsfrihet, likestilling, demokratiske prinsipper og respektere og

anerkjenne barns rett til en nøytral oppvekst. Samme krav må også gjelde for nasjoner eller organisasjoner som støtter tros- eller livssynsorganisasjoner i Norge.

Av hensyn til oppfølging av disse kravene må organisasjonens forsamlingsmøter være åpne for besøk fra myndigheter og andre interesserte.

Organisasjonen mottar en nærmere fastlagt støtte for sin virksomhet, som er et gitt beløp pr registrert medlem, og likt for alle organisasjoner. Dette beløpet er likt for alle registrerte samfunn og fastsettes av staten.

Hvis medlemmet er medlem av flere tros- eller livssynssamfunn, må medlemmet selv bestemme hvilken organisasjon som skal motta støtten. Vi støtter Human-Etisk Forbunds forslag til prinsipp der organisasjonen som sist har mottatt innmelding, er den organisasjonen som også mottar statsstøtte for personen.

Medlemstall

I dag er det ingen nedre grense for støtteberettigede trossamfunn. Grensen på 500 medlemmer for livssynssamfunn har en historisk begrunnelse fra 1970-tallet, da det var ønskelig å kunne gi Human-Etisk Forbund støtte uten samtidig å måtte støtte den mindre og langt mer religionskritiske organisasjonen Hedningsamfunnet. Ståsett-utvalget som skulle utrede denne saken for noen år siden, mente at kanskje rundt 100 medlemmer kunne være en nedre grense.

På den sekulære siden har vi i dag Human-Etisk Forbund med mer enn 80 000 medlemmer og et par mindre godkjente organisasjoner.

Spesielt interessant i dag er fremveksten av mindre sekulære grupper med utspring i mennesker fra land med muslimsk majoritetsbefolkning, som strever med å etablere en struktur og arbeidsform som passer inn i den norske strukturen, og som ikke har støtte som livssynssamfunn. Disse strir med viktige etiske spørsmål som frigjøring fra religion, kamp mot skam- og æresvold. Disse stemmene bør kunne få støtte innenfor denne loven, og ikke utelukkes på grunn av et lavt medlemstall. Det er i dag en arbeidsdeling mellom disse organisasjonene, som har ulik fokusering på alvorlige og kompliserte problemstillinger og ulike utfordringer.

De fleste sekulære organisasjoner i Norge er i sin spede start og vil ikke kunne utvikle seg til å bli de viktige sekulære stemmene Norge trenger med et krav om 500 medlemmer. Departementet mener et krav på minimum 500 medlemmer kan inspirere til dannelsen av paraplyorganisasjoner. Etter vår oppfatning basert på erfaringer er kravet urimelig og kan innebære resultater som ligger et sted mellom fiasko og byråkratisering. Vi ser ingen grunn til å operere med noen tall-grense for en organisasjon som ivaretar lovens formelle krav til organisasjon, og mener at helt ned til 10 personer bør være tilskuddsberettiget grunnlag.

Utkast til lov om tros- og livssynssamfunn

Når det gjelder selve lovteksten har Ateistene noen endringsforslag som er satt inn i teksten nedenfor og kommentert etter hver paragraf.

Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde. Medlemskap i tros- og livssynssamfunn

§ 1. Formål og virkeområde

Formålet med loven er å understøtte tros- og livssynssamfunn på lik linje. Med tros- og livssynssamfunn menes i denne loven sammenslutninger for felles utøvelse av en religiøs tro eller felles arbeid for et sekulært livssyn. Som tros- eller livssynssamfunn regnes ikke sammenslutninger som a. primært framstår som virtuelle fellesskap, b. har politisk, humanitær, kulturell eller forretningsmessig virksomhet som hovedformål, c. har helse eller selvutvikling som hovedformål, ~~d. har bekjempelse av religion eller livssyn som hovedformål~~, d e. har et rent filosofisk formål. Loven gjelder for alle tros- og livssynssamfunn. Kapittel 3 gjelder som overgangslov for Den norske kirke i inntil 5 år. Staten gir samlet tilskudd til tros- og livssynssamfunnenes virksomhet nasjonalt og lokalt. Tilskuddets størrelse fastsettes årlig av Stortinget og skal sikre en grunnfinansiering av virksomheten. I tillegg til at staten gir tilskudd til bygging, vedlikehold og drift av kirkebygg og andre bygg til religiøse formål, gir staten tilskudd slik at kommunene kan ivareta sitt ansvar for å etablere og drifte livssynsåpne seremonilokaler for ulike tros- og livssynssamfunn og innbyggere som ikke er organisert livssynsmessig. Loven gjelder ikke for Svalbard.

KOMMENTAR:

For trossamfunn benyttes begrepet «utøvelse av» en religiøs tro. Begrepet utøve er mye brukt om utførelse av især religiøse ritualer eller annen plikt- eller tvangsmessig eller vanemessig aktivitet. Begrepet er misvisende for de fleste mennesker med et sekulært livssyn. For oss handler livssynsvirksomhet om opplysningsarbeid, eller arbeid for frigjøring fra eldgamle og uønskede eller skadelige forestillinger og ritualer. Vi anbefaler derfor at det benyttes uttrykket «arbeid for et sekulært livssyn».

d. har bekjempelse av religion eller livssyn som hovedformål.

KOMMENTAR:

Dette mener vi må utgå fordi bestemmelsen kan misbrukes til å utelukke sekulære, humanistiske eller ateistiske organisasjoner, fordi de baserer seg på oppfatning av religioner som skadelige. Sekulær frigjøring handler om verdifullt arbeid for å motarbeide sosial kontroll i religiøse miljøer, tvangsekteskap og i verste fall æresdrap.

Bekjempelse av andre livssyn er for øvrig sterkt tilstede i både kristendommen og islam, som i sin lære og forkynnelse fordømmer annerledes tenkende til forferdelige straffer.

Hvis man med «bekjempelse av religion eller livssyn» mener ulovlig aktivitet vil dette rammes av den foreslåtte §6: «Tros- eller livssynssamfunn som utfører, oppfordrer til eller uttrykker støtte til handlinger som utgjør en alvorlig krenkelse av andres rettigheter og friheter, kan nektes tilskudd etter § 4.»

Vi bemerker også følgende, at religionens fornektelse av etablert og bevist vitenskap, for eksempel evolusjonslæren, er å betrakte som motarbeidelse av andre livssyn på lik linje med religionskritikk fra sekulære miljøer.

§ 2. Inn- og utmelding

Den som er over 15 år, kan melde seg inn i eller ut av tros- eller livssynssamfunn. ~~Foreldre med foreldreansvar kan melde barn under 15 år inn i eller ut av tros- eller livssynssamfunn. Barn som har fylt 12 år, må gi skriftlig samtykke til inn- og utmelding.~~ Barn har rett til å bli hørt i tråd med barnelovens alminnelige bestemmelser i alle saker som gjelder deres utøvelse av tro eller livssyn. ~~Det året et barn fyller 15 år, plikter tros- eller livssynssamfunnet å gjøre vedkommende skriftlig oppmerksom på at hun/han står oppført som medlem for at vedkommende skal kunne utløse offentlig støtte.~~ Tros- og livssynssamfunnene fastsetter selv for øvrig vilkår for medlemskap og framgangsmåte for innmelding i samfunnet. Alle tros- og livssynssamfunn er pliktige til å registrere sine støtteberettigede medlemmer i et eget/sentralt register.

Innmelding kan bare skje aktivt. Utmelding skal alltid skje skriftlig slik at utmeldingen kan dokumenteres. Dobbelmedlemskap avgjøres ved at dokumentasjon på innmelding må legges fram av de tros- eller livssynssamfunn som gjør krav på medlemmet. Siste registrerte innmelding er avgjørende for vedkommendes medlemskap.

KOMMENTAR:

Innmelding av barn under 15 år mener Ateistene er en uting. Etter vår oppfatning bør innmelding i Den norske kirke, eller hvilket som helst tros- eller livssynssamfunn være den enkelte persons ansvar. Foreldre bør ikke melde sine barn inn i et tros- eller livssynssamfunn. *Inntil ordningen med innmelding av barn i Den norske kirke opphører må imidlertid medlemmers barn kunne regnes med i tros- eller livssynssamfunnets medlemstall.*

Kapittel 2. Registrering av tros- og livssynssamfunn. Tilskudd til tros- og livssynssamfunn

§ 3. Registrering av tros- og livssynssamfunn

Et tros- eller livssynssamfunn kan bli registrert når det er fast organisert, og har a. minst 500 10 medlemmer som a. har fylt 15 år, ... b. selv har meldt seg inn, ~~eller som har blitt innmeldt av foreldre eller verge~~, c. er bosatt i riket, og som d. ikke er medlem i et annet registrert tros- eller livssynssamfunn.

~~Antallskravet kan oppfylles ved at likeartede samfunn søker om å bli registrert i fellesskap. Dersom muligheten etter annet ledd er uttømt, kan kravet om mer enn 500 medlemmer etter første ledd fravikes når helt særlige forhold tilsier at det bør gis tilskudd til et trossamfunn eller livssynssamfunn som tilhører en veletablert religion, trosretning eller livssynsbevegelse internasjonalt, og som har vært virksom i Norge i mange år. Samfunnet skal uten opphold gi melding om endringer i opplysningene som lå til grunn for registreringen. Når registreringsvilkårene ikke er oppfylt, eller ved brudd på andre krav gitt i eller i medhold av denne loven, kan tros- eller livssynssamfunnet nektes eller fratas registrering. Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om krav til søknad om registrering, plikten til å opplyse om endringer og om tap av registrering.~~

§ 4. Krav om og tildeling av statstilskudd

Registrert tros- eller livssynssamfunn kan kreve tilskudd eller skatterefusjon fra staten. Tros- eller livssynssamfunnet skal benytte statstilskuddet til tros- eller livssynsformål. Tilskuddet eller refusjonen beregnes etter tros- eller livssynssamfunnets medlemstall og regnes ut på bakgrunn av offentlige tilskudd eller refusjonsbeløp gitt til Den norske kirke pr. medlem. Som tilskuddstellende medlem regnes bare person som fyller vilkårene i § 3 første ledd bokstav a–

Samfunnet skal når det fremmer krav om tilskudd, skriftlig bekrefte at det er kjent med og vil overholde vilkårene for tilskudd i § 6. Kongen kan gi forskrift om plikt til å opplyse om

fødselsnummer for hvert enkelt medlem i tros- og livssynssamfunn til bruk i saker om registrering etter § 3 og i saker om tilskudd etter § 4. Opplysningene kan jevnføres med opplysninger fra Det sentrale folkeregister og tros- og livssynssamfunn for å kontrollere at vilkårene for registrering og tilskudd er oppfylt. Reglene i statistikkloven om plikt til å gi opplysninger til utarbeidelse av offisiell statistikk gjelder ikke for opplysninger som er gitt etter regler med hjemmel i sjette ledd. Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om fastsetting av tilskudd og om framsetting av kravet om tilskudd.

Ateistene har ikke merknader til §§ 5-20, men vil til § 21 bemerke følgende:

5. Gravferdsloven

Lovens kortnavn endres, slik at lovens tittel lyder: Lov om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravplassloven) Gravplassforvaltningen overføres til kommunene og loven endres i tråd med dette. Dette er både logisk fordi det er kommunen som bekoster tjenestene, og av hensyn til at dette er en tjeneste som angår alle borgere. Tilsvarende må det være offentlig eierskap av gravplassene. Dette kan enklest skje ved å skjøte tilbake de eiendommene som uten vederlag i 1996 ble skjøttet over til Den norske kirke ved det enkelte sokn. Det burde være en enkel sak, i og med at rettstilstanden er den samme i dag som den gang, ved at soknene var/er selvstendige rettssubjekter. Kremasjonsavgiften avskaffes for å få likebehandling mellom kistegravlegging og urnegravlegging. All gravlegging bør være gratis. Inntjeningen til Den norske kirke skal ikke vektlegges framfor dette prinsippet. Dette er snarere et argument for at kommunen, som bekoster tjenesten for øvrig, overtar ansvaret.

Avsluttende bemerkning

Framtidig finansiering av tros- og livssynssamfunnene må bygge på prinsipiell og reell likebehandling, ikke på å uthule likebehandlingsprinsippet. Det er avgjørende, både menneskerettslig sett og ut fra Grunnloven, at det kompensatoriske prinsipp ivaretas så lenge Den norske kirke finansieres over offentlige budsjetter. Finansieringsordningen må videre muliggjøre transparens og innsyn i hva det offentlige samlet sett bidrar med pr medlem til både Dnk og andre tros- og livssynsorganisasjoner. Bare slik kan man sikre likebehandling i tråd med Grunnlovens bokstav og intensjon.

For Ateistene

Dagfinn Eckhoff
styreleder